

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
71 -62/14
Београд

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

BEOGRADSKI CENTAR
ZA LJUDSKA PRAVA

дел. бр. 27280 датум: 22. 09. 2014.

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

ПРАЋЕЊЕ СПРОВОЂЕЊА ПРЕПОРУКА НПМ ЗА
УНАПРЕЂЕЊЕ ПОСТУПАЊА ПРЕМА НЕРЕГУЛАРНИМ
МИГРАНАТИМА/ТРАЖИОЦИМА АЗИЛА У РЕПУБЛИЦИ
СРБИЈИ

Извештај о посети Привременом центру за смештај тражилаца азила у Сјеници

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамо разговара са тим лицима, и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ², којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по јавном позиву³, Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то Београдски центар за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Дијалог, Иницијативу за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S), Комитет правника за људска права (YUCOM), Међународну мрежу помоћи (IAN), Одбор за људска права – Ваљево, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Центар за људска права – Ниш.

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеној установи. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

У обављању послова Националног механизма за превенцију тортуре, Заштитник грађана је надлежним органима упутио препоруку бр. 75-6/14 од 10. 02. 2014. године. Наиме, испитујући законитост и правилност поступања, као и примену важећих стандарда према тражиоцима азила, односно нерегуларним мигрантима затеченим на територији Србије, НПМ је уочио да органи јавне власти нису установили системски приступ који омогућује ефикасно поступање у складу са важећим прописима и међународним стандардима у области азила и миграција.

¹ „Сл. лист СЦГ - Међународни уговори“, бр. 16/2005 и 2/2006 и „Сл. гласник РС - Међународни уговори“, бр. 7/2011.

² Потписан 12. децембра 2011. године.

³ Објављен је 29. децембра 2011. године у „Службеном гласнику Републике Србије“

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

ПОСЕЋЕНА ИНСТИТУЦИЈА	Привремени центар за смештај тражилаца азила у Сјеници
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Праћење спровођења препорука НПМ за унапређење поступања према нерегуларним мигрантима/тражиоцима азила у Републици Србији (бр. препоруке: 75-6/14)
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана, у сарадњи са удружењем Београдским центром за људска права
ВРСТА ПОСЕТЕ	Контролна посета
ДАТУМ ПОСЕТЕ	5. септембар 2014. године
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посета је ненајављена.
ТИМ ЗА ПОСЕТУ	Вођа тима: Јелена Унијат, <i>Стручна служба Заштитника грађана</i> Чланови тима: Јелена Самарџић, <i>Стручна служба Заштитника грађана</i> Никола Ковачевић, <i>Београдски центар за људска права</i> Драган Божовић, <i>Београдски центар за људска права</i> Милена Васић, <i>Београдски центар за људска права</i> Марко Гагић <i>преводац за арапски језик</i>

САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Сви запослени у Центру за смештај тражилаца азила у Сјеници остварила су пуну сарадњу са тимом НПМ, омогућили му приступ свим простријама и инсталацијама, фотографисање просторија, пружили све тражене информације, омогућили несметан увид у тражену документацију, без обзира на њен степен тајности.

ПОСТУПАЊЕ ПРЕМА ТРАЖИОЦИМА АЗИЛА У ПРИВРЕМЕНОМ ЦЕНТРУ ЗА СМЕШТАЈ ТРАЖИЛАЦА АЗИЛА У СЈЕНИЦИ

Пријем и смештај тражиоца азила

Привремени центар за смештај тражиоца азила у Сјеници налази се у хотелу „Берлин“. Центар је почео са радом у децембру 2013. године. У Центру је запослено 15 лица, а рад овог Центра финансира се преко Комесаријата за избеглице и миграције, тако што се за једну особу смештену у Центар уплаћује 800 динара по дану боравка. Такође, према наводима управе, Центар добија и доста донација у храни и гардероби од локалног становништва. У Центру су ангажована два преводиоца за енглески језик, а према речима управника, у плану је и ангажовање једног преводиоца за арапски језик.

Центар је организован по принципу колективног смештаја. Наиме, лица су смештена у ходнику хотела. За потребе тражиоца азила користе се и друге просторије (купатила, просторија за дневни боравак, тераса, кухиња и трпезарија). Поред ходника, за смештај тражилаца азила намењене су и хотелске собе, које су у веома добром стању и делују некоришћено. Према наводима, у ове собе се смештају жене и деца. Међутим, иако је у тренутку посете тима НПМ било жена и мале деце, ове собе су биле празне.

Од почетка рада у Центру је боравило укупно 1013 странаца, од тога 56 жена и 71 дете. Према наводима управника, смештајни капацитет Центра износи између 150 и 180 људи. У тренутку посете у Центру је било смештено 122 лица. Дан пре посете НПМ, у Центар је пристигло 48 лица, док је у току преподнева, непосредно пре доласка НПМ, у Центар пристигло још 13 људи. До сада се није дешавало да капацитети Центра буду попуњени, а највећи број лица који је у одређеном периоду боравио у Центру био је 146.

Према речима управника Центра, највећи број лица у Центар дође без потврде о израженој намери за тражење азила. Њима се потврде издају накнадно у ПС Сјеница. Лицима, која долазе са потврдама, исте су најчешће издате у Београду, Ваљеву и Сјеници. Међутим, приликом посете уочене је да велики број људи у Центру борави без издате потврде. Овакву праксу запослени у Центру правдају чињеницом да у ситуацијама када дође више десетина лица одједном, ПС Сјеница није у могућности да изда више од 10 до 15 потврда дневно. Тада се странци без потврде смештају у Центар и тек у наредним данима одлазе по њу. Овај податак тим НПМ добио је и у ПС Сјеница, где у Одсеку за странце, сузбијање илегалних миграције и трговине људима нема довољно људских ресурса, те се потврде могу добити само радним данима у току радног времена. Странци који дођу да изразе намеру да траже азил после радног времена или током викенда неће моћи да добију потврду. Тако се дешава да странци и по неколико дана без потврде бораве у Центру, а према речима управе Центра, дешава се и да напусте Центар пре него што дођу на ред да им се изда потврда. За укупно 140 лица која су боравила у овом Центру потврде никада нису ни издате.

Оваква пракса може се илустровати кроз следећи пример који је НПМ уочио током своје посете. У петак, у току дана у Центру се за 24 сата појавио 61 странац без потврде. С обзиром да ПС Сјеница не може да изда више од 15 потврди дневно и то само за време радног времена, првих 15 странаца ће потврду добити тек у понедељак, с обзиром да ПС Сјеница не издаје потврде викендом. Преосталих 46 странаца ће посетепено добијати потврде до следећег четвртка. Последњој петнаесторици странаца потврда може бити издата тек након 6 до 7 дана боравка у Центру.

Према наводима управника, лица која су изразила намеру за азил у просеку се у Центру задржавају од 5 до 15 дана, а тек око десетак њих се дужи временски период налази у Центру. Најдуже у Центру је једна особа из Судана (од 25. јануара) и неколико њих из Еритреје, Нигерије и Индије. Према евиденцијама, највише особа које је боравиле у Центру је из Сирије (492) и ова лица се по правилу најкраће задржавају. Управа Центра, по пријему, одузима потврде о израженим намерама, док је странцима који то желе могуће издати копију.

Здравствен прегледи

Према чл. 32 Закона о азилу приликом пријема у Центар за азил сва лица која траже азил требала би да се здравствено прегледају на начин утврђен прописом који доноси министар надлежан за здравље. Преглед би требало да обухвата анамнезу, објективни преглед, лабораторијски преглед крви, урина и столице, рентген плућа, а у случају потребе, странац се шаље и на одговарајући специјалистички преглед.

Према наводима управе, приликом пријема у Центар, не ради се комплетан здравствени преглед лица. Запослени Центра превозе новопридошла лица у Дом здравља, где се обављају анализе крви и рентген плућа, док се остали прегледи предвиђени Правилником о здравственим прегледима лица која траже азил приликом пријема у центар⁴ не раде. Такође, локални здравствени Центар није у могућности да прегледа више до 10 тражиоца азила дневно. Након што резултати анализа буду готови, докторка и медицинска сестра долазе у Центар и обављају разговор са лицима која су прегледана и преписују одређену терапију уколико је иста потребна. У просеку, оне долазе у Центар сваки други дан. Лекове чувају радници Центра и издају их на основу упутстава лекара. Медицинска документација о извршеним лекарским прегледима чува се у досијеима ових лица.

Одсуство из Центра за азил

У препоруци НПМ бр. 75-6/14 у погледу издавања потврда за привремено одсуство наведено је следеће: *„Овлашћена лица Центра прекинуће праксу одобравања одсуства ван Центра. Центри ће прекинути праксу „чувања“ соба, односно кревета, странцима који су по било ком основу напустили Центар. Смештајни капацитети који су ослобођени од стране њихових дотадашњих корисника ће се без одлагања уступити новопридошлим странцима који су упућени или спроведени у Центар.“*

Тим НПМ је током посете извршио увид у евиденцију издатих дозвола за одсуство из Центра и установио да је уочена пракса настављена. Увидом у евиденције, утврђено је да је од почетка рада Центра издато 738 потврде за привремено одсуство. Потврде су издаване највише за Београд (544) и Боговађу (58). Поред тога, Центар је самовољно, без потврде о привременом одсуству, напустило 153 лица. Према наводима управе Центра, лице коме се издаје потврда не испитује се о разлозима због којих му је потребно привремено одсуство, а запослени Центра су свесни да ова лица на тај начин покушавају да напусте триторију Републике Србије и даље наставе свој пут према земљама Европске Уније. Запослени су навели да се ниједно лице коме је издата дозвола није вратило у Центар.

За лица која су привремено напустила Центар чува се место у Центру (лежај/кревет). Међутим, до сада се није дешавало да се због чувања места Центар не прими новопридошле странце, с обзиром да постојећи смештајни капацитети могу да прате тренутну динамику прилива странаца. Уколико се странци у року од 3 дана не врате са привременог одсуства, они се бришу из евиденције лица која бораве у Центру и пребацују се у евиденцију лица која су напустила Центар.

Премештаји из других центара за азил

Од почетка рада Центра било је укупно пет премештаја, и то четири премештаја из Центра за смештај тражилаца азила у Боговађи и један премештај из Центра за азила у Тутину. Из Тутина је премештено око 30-ак људи, док је приликом последњег премештаја из Боговађе (09. августа) премештено 45 људи, од тога 11 жена. Премештаја из Центра у Сјеници у неке друге центре до сада није било. Према речима управника, сви центри су умрежени преко Комесеријата за избеглице и миграције и у сваком тренутку се зна колико је људи смештено у сваком од центара, тако да по његовом мишљењу више неће бити потребе за премештајима, јер ће се лица од стране МУП директно упућивати у центре у којима има места.

⁴ “Сл. гласник РС” бр. 93/2008.

Од почетка септембра у Центру сваког радног дана од 8 до 16 часова дежура полицијски службеник Полицијске станице у Сјеници. Он би ускоро требало да добије и своју канцеларију, а његово задужење се за сада углавном своди на одржавање реда и безбедности у Центру.

ИНТЕРВЈУИ СА ЗАТЕЧЕНИМ ЛИЦИМА КОЈА СУ ИЗРАЗИЛА НАМЕРУ ЗА ТРАЖЕЊЕ АЗИЛА

НПМ тим је током посете Привременом центру за смештај тражиоца азила у Сјеници имао прилику да разговара са великим бројем лица. Већина људи са којима је тим НПМ разговарао дошао је из правца Македоније. Углавном нису имали замерке на поступање полицијских службеника Републике Србије. Међутим, једна група сиријских држављана тврдила је да их је гранична полиција Републике Србије принудно вратила у Македонију. Лица из те групе тврде да ниједног момента нису могла да се споразумеју са припадницима граничне полиције. Тврде да нису одведени у полицијску станицу како би се идентификовали, нити да им је уручена било какав одлука о депортацији. Полиција их је, уз претњу силом, приморала да се преко „зелене границе“ врате назад у Македонију. С обзиром да их на супротној страни није чекала македонска полиција, саговорници НПМ су наредне вечери успели неопажено да уђу у Србију и дођу у Центра за азил у Сјеници.

Ниједном од странаца, са којима је НПМ тим обавио разговор, Србија није крајња дестинација. Истакли су да су Србију изабрали као земљу транзита, јер су добри услови смештаја и немају проблема са полицијом као што је то случај у Македонији, Грчкој, или Турској. Такође, нису хтели да путују преко Бугарске, јер тврде да се тамо тражиоци азила смештају у затвор. Добра део њих планира да, преко Мађарске, оде у неку од земаља Европске Уније попут Немачке или Аустрије.

У Центру у Сјеници боравила су и лица која су прекршајно кажњена за незаконит прелазак државне границе (чл. 65, ст. 1 Закона о заштити државне границе⁵). НПМ тим је имао прилику да изврши увид у њихове пресуде. Део њих је осуђен на казну затвора, док је другом делу изречена новчана казна коју су платили, након чега су пуштени на слободу и без икаквих ограничења слободно наставили свој пут кроз Србију. Тврде да нису дактилоскопирани и фотографисани од стране полиције која их је лишила слободе и одвела пред прекршајни суд, као и да их, након издржане казне затвора, нико од стране припадника МУП није сачекао, већ да су једноставно наставили свој пут даље ка Центру у Сјеници. Ухапшени су непосредно након преласка државне границе са Македонијом, тако да се разумно може претпоставити да су их лишили слободе или припадници РЦПГ према Македонији или припадници ПУ Врање. Такође, у пресудама у које је НПМ извршио увид, утврђено је да им није био обезбеђен тумач за арапски или било који други страни језик, нити им је било омогућено да се изјасне о оптужбама које им се стављају на терет, као ни о разлозима учињеног прекршаја.

У Центру су такође боравила и лица која тврде да су тражила азил у Црној Гори и да су то учинила како их црногорска полиција не би ухапсила.

Странци нису имали замерке на поступање управе Центра, нити на однос са локалним становништвом. Једино што их је интересовало јесу личне карте за тражиоца азила. Наима, неки од тражиоци азила који већ дуже време бораве у Центру били су изузетно незадовољни чињеницом да још увек нису добили личне карте за тражиоце азила. Сматрају да су на тај начин ограничени, јер не могу да отворе рачун у банци како би им родбина или пријатељи послали новац који им је неопходан да би наставили свој пут даље ка земљама Европске Уније.

⁵ "Сл. гласник РС", бр. 97/2008